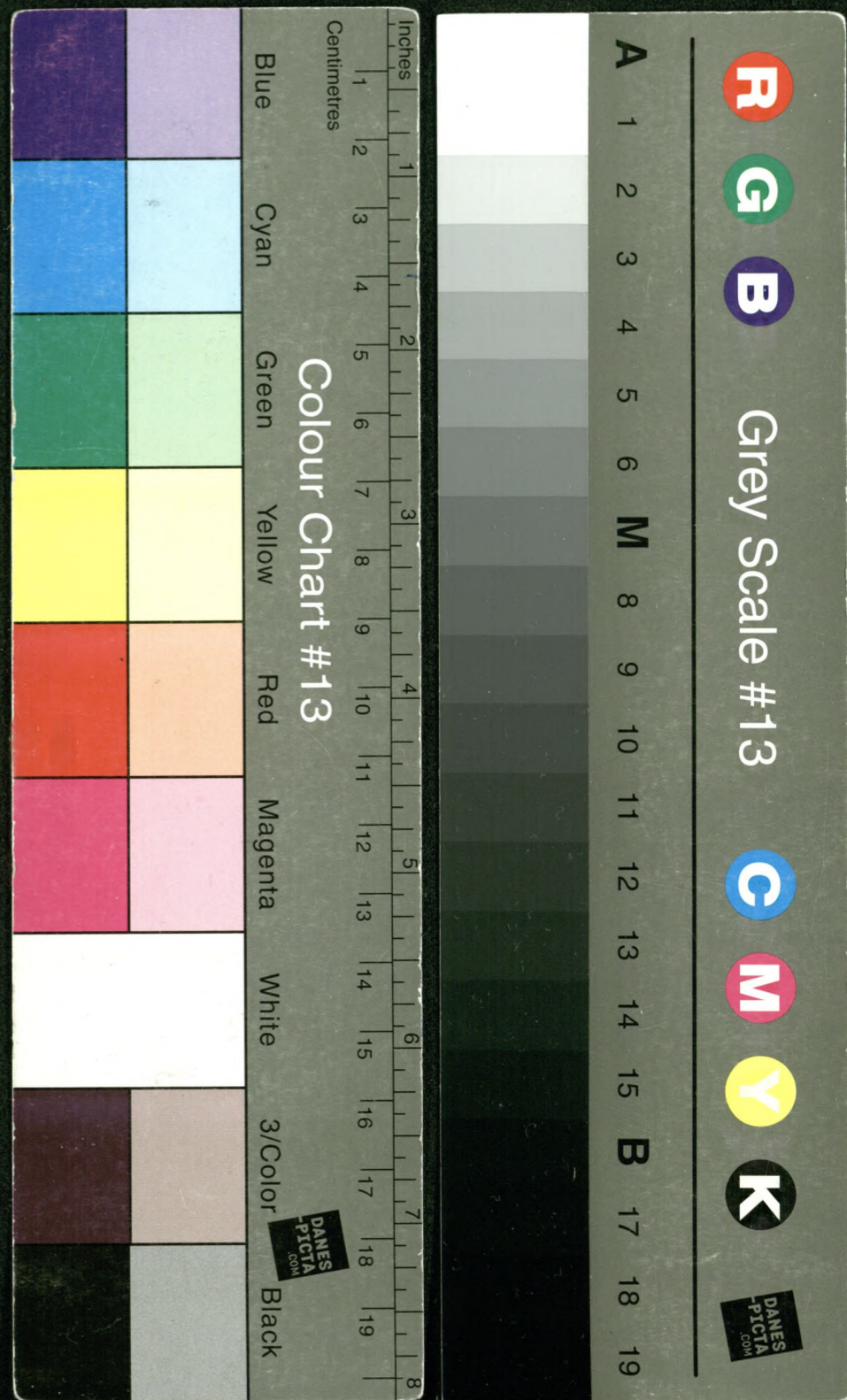

Logotyp 	Nazwa instytucji Muzeum Ustrońskie	
Tytuł jednostki / publikacji / fotografii Miasto uzdrowisko Ustroń		
Ilość stron oryginału 14	Ilość skanów 16	Liczba plików publikacji 15
Autor Grażyna Winiarska	Wydawnictwo / zakład fotograficzny Urząd Miejski w Ustroniu	Skan okładki
Miejsce wydania Ustroń	Rok wydania / Data powstania listopad 1998 r.	
Sygnatura ---	Rodzaj zasobu (np. zdjęcie, czasopismo itp.) folder	
Wymiary (wys x szer) 28,2 x 20 cm	Stan zachowania ---	Charakterystyka skanowanego obiektu folder – wydanie drugie poprawione – dedykowany kuracjom i turystom, powstały staraniem Urzędu Miejskiego w Ustroniu z okazji 40-lecia nadania praw miejskich Ustroniowi; w tłumaczeniu na język angielski (Anna Binek) i język niemiecki (Robert Spiess); prezentuje walory uzdrowiskowe i turystyczne Ustronia oraz historię i kulturę miejscowości; sporo przydatnych informacji o współczesnym życiu miasta; druk: Drukarnia Akcydensowa Jerzy Małyusz, Górki Wielkie
Hasła przedmiotowe (okres historyczny, postacie, miejsce) lata 1305-1998, książę Albrecht, Habsburgowie, Ustroń, Beskid Śląski, Równica, Czantoria Wielka, Czantoria Mała, Lipowski Groń, Neukirchen-Vluyn (Niemcy), Hajdúnánás (Węgry), Viertel von Budapest (Węgry)		
Hasła tematyczne (np. miasto, przemysł, kuznia, letnicy itp.) foldery turystyczne, miasto, uzdrowisko, wypoczynek, historia, kultura, zabytki, folklor, turystyka, krajoznawstwo, położenie miejscowości, góry, sport, rekreacja, imprezy kulturalne, imprezy sportowe, szlaki spacerowe, szlaki turystyczne, lecznictwo uzdrowiskowe, obiekty sportowo-rekreacyjne, mapa, miasta partnerskie		
Prawa autorskie ---		

Miasto Uzdrowisko

Wir laden Sie nach Ustroń ein, in den einzigen Kurort im Beskidenland das auch ein Urlaubszentrum ist! Der besondere Reiz der Stadt wird von den umgebenden Waldbergen geprägt. Es sind: der Lipowski Groń (745 m ü.d.M.), die Równica (884 m ü.d.M.), die Große Czantoria (995 m ü.d.M.) und die Kleine Czantoria (866 m ü.d.M.). Die Bewaldung besteht überwiegend aus noch gut erhaltenen Fichten- und Buchenständen.

Wir verfügen über ein hervorragendes Angebot von Kur-, Gesundheitsaufbau- und Erholungsmöglichkeiten. Der Ort ist verkehrsgünstig gelegen, hat 6000 Gästebetten in Kurhäusern, Groß- und Kleinpensionen, Hotels. Es gibt hier eine gut ausgebaute Anzahl von Gasthäusern, Sporteinrichtungen und interessanten Kulturstätten. Sie können hier also Sport treiben, wandern und ein Vergnügen im Kontakt mit der hiesigen Kultur haben.

Ustroń - sehenswert zu jeder Jahreszeit!

– page 14-15

Zapraszamy do Ustronia – jedyne na Podbeskidziu miasta uzdrowiskowo-wczasowego. Miasto zawdzięcza swój urok otaczającym górskim grzbiotom: Lipowskiego Gronia (745 m n.p.m.), Równicy (884 m n.p.m.), Czantorii Wielkiej (995 m n.p.m.) i Małej (866 m n.p.m.), pokrytych pięknymi lasami świerkowo-bukowymi.

Posiadamy doskonałe warunki do leczenia, rehabilitacji i wypoczynku. O atrakcyjności Ustronia stanowi dogodna komunikacja, 6000 miejsc noclegowych w ośrodkach sanatoryjnych, wczasowych, hotelach i pensjonatach, a także rozbudowana sieć gastronomiczna, sportowo-rekreacyjna oraz interesujące obiekty kultury. Dlatego znajdą tu, Państwo, warunki do uprawiania sportu i turystyki oraz kulturalnego spędzenia wolnego czasu.

ilość mieszkańców:
Einwohner: **15 500**
Inhabitant:
powierzchnia:
Gemeindefläche: **60 km²**
Area:

Ustroń – to atrakcja o każdej porze roku!

Widok na masyw Czantorii (fot. St.Skwierawski)
Blick zur Czantoriahöhe
View over Czantoria range

*„Miejscowość otrzymała nazwę 'Ustroń' od niepamiętnych czasów, a łacińskie akta kościelne zowią ją odmiennie: raz 'Ustrona', innym razem 'Ustrin'. Nazwa pochodziłaby od potocznego wyrazu wskazującego nam, iż to tu niby odludny i oddalony od świata zakątek, prawdziwe 'ustronie'(...)”
(„Kronika Śląska Cieszyńskiego i powiatów Biela i Żywiec 1932 r.”)*

Prawa miejskie otrzymał Ustroń 28 grudnia 1956 r., choć wymieniony był już w 1305 r. w „Księdze uposażeń biskupów wrocławskich”. W roku 1335 znalazł się w pierwszym spisie osad śląskich oraz około 1480 r. w kronice Jana Długosza.

Nazwa 'Ustroń' znalazła się również na mapie Polski, sporządzonej ok. 1558 r. przez Wacława Grodeckiego, a dedykowanej królowi Zygmunutowi Augustowi. Od II poł. XVI w. Ustroń stanowił własność szlachecką, zaś od połowy XVII w. należał do królewsko-casarskiej Komory, będącej własnością Habsburgów.

W XVIII w. na tych terenach odkryto rudę żelaza, dzięki czemu powstała w 1772 r. huta a później kuźnia, odlewnia i walcownia. Odtąd pastersko-rolniczy Ustroń zmienił się w osadę przemysłowo-rolniczą. Końcem XIX w. nastąpił regres ustrońskiego hutnictwa, na rzecz nowej huty w Trzyńcu, a jego kres stanowi rok 1897, w którym wygaszono wielki piec.

Do dziś pozostało jedynie wyspecjalizowane przedsiębiorstwo żelaza – w oparciu o materiał przywożony z zewnątrz. Hutnictwo oraz niezaprzeczalne walory klimatyczne i krajobrazowe dały początek lecznictwu uzdrowiskowemu. „Szmelcerze”, pracujący przy wielkim piecu, odkryli, że woda ogrzana żużlem wielkopieczowym łagodzi bóle reumatyczne. Zaczęto więc stosować tak zwane kąpiele „gierzynowe”. Odkrycia hutników potwierdzone zostały badaniami lekarskimi i z nakazu arcyksięcia Alberta wybudowano łaźnię z zajazdem, umieszczając tu tablicę z łacińskim napisem: „Arcyksiążę Albert wystawił ten budynek, aby gorące wody uzdrawiały chorych. 1804.” (tłum.)

W II poł. XIX w. odkryto źródło wody żelazistej oraz pokłady borowiny, co przyczyniło się do zainteresowania Ustroniem jako kurortem. Leczą tu choroby reumatyczne i dolegliwości stawowo-mięśniowe. Dużym powodzeniem cieszyły się kuracje serwatkowe, do których używano mleka (koziego i owczego), skutecznego w chorobach układu oddechowego.

W 1882 r. Rząd Krajowy w Opawie zatwierdził Ustroń jako austriackie uzdrowisko. Od 1901 r. znany stał się Zakład Kąpieli Borowinowych, którego nowoczesne urządzenia i bogaty zestaw proponowanych zabiegów zasłynęły daleko poza Ustroniem.

W okresie międzywojennym nastąpiła elektryfikacja wsi, uregulowano rzekę Wisłę, wybudowano basen kąpielowy, korty tenisowe, uporządkowano parki i ścieżki spacerowe.

W 1967 r. miasto otrzymało prawa uzdrowiska, a w 1972 r. WRN w Katowicach uchwaliła dla niego statut.

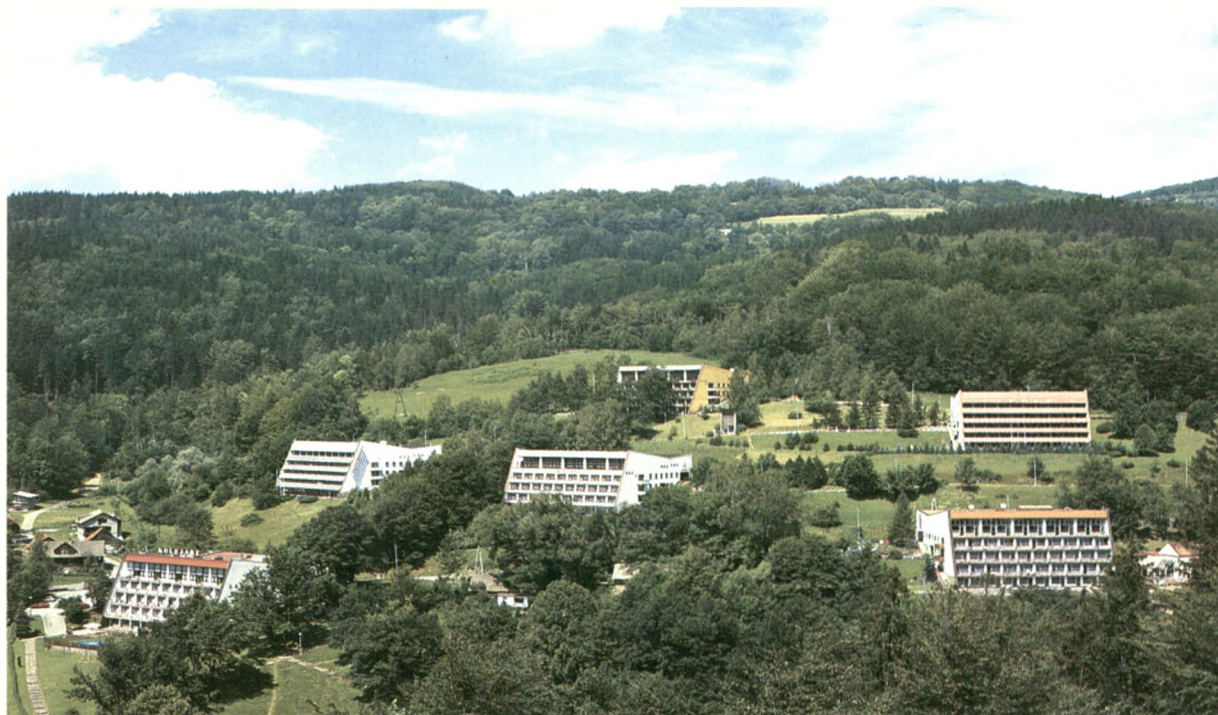
W dolinie Jaszowiec (w latach 60.) powstała dzielnica wczasowa z charakterystycznymi obiektami zwanymi „gronowce”, „liniowce” i „wielotraktowce”. Z kolei na Zawodziu (w latach 70.) wzniesiono nowoczesne ośrodki wczasowe, wczasowo-lecznicze i sanatoryjne – o charakterystycznym kształcie piramid, wybudowano także Śląski Szpital Reumatologiczny, Sanatorium Uzdrowiskowe oraz Zakład Przyrodolecznicy.

Ustroń Jaszowiec – „Liniowce” (fot. St.Skwierawski)

Ustroń Jaszowiec – „Linienhäuser”

Ustroń Jaszowiec – „liniowce” - hotel typical of this part of the resort

Ustroń Jaszowiec – „wielotraktowce” (fot. St.Skwierawski)
 Ustroń Jaszowiec – „Streckenhäuser”
 Ustroń Jaszowiec – „traktowce” hotels typical of this part of the resort

„Der Ort trug den Namen Ustroń seit uralten Zeiten,
 und die noch im Latein geschriebenen kirchlichen Urkunden nennen ihn verschieden:
 mal Ustrona, mal wieder Ustrin.

Es dürfte sein, die Bezeichnung deutet auf das umgängliche Wort
 für ein abseits gelegenes, von der übrigen Welt getrenntes Landeck,
 ein wahres Ustronie (abgelegener Ort) ...”

(„Chronik Teschener Schlesiens und der Kreise Biala und Żywiec, 1932”)

Ustroń wurde am 28. Dezember 1956 zur Stadt erhoben, aber bereits 1305 wird der Ort im “Güterverzeichnis der Bischöfe von Breslau” vermerkt. 1335 wird er im ersten Register schlesischer Siedlungen erwähnt, dann 1480 in der *Chronik* des ersten polnischen Historikers Jan Długosz. Der Ortsname *Ustroń* ist auf einer polnischen Landkarte von Waclaw Grodecki, der sie dem polnischen König Zygmunt August widmete, zu finden.

Ursprünglich war das Dorf Eigentum der Teschener Piastenfürste, seit Mitte des XVI. Jh. wurde es Besitz des hiesigen Adels, hundert Jahre später übernahm die Gemeinde die Kaiserliche u, Königliche Kammer, die unter der Schirmherrschaft der Habsburger stand.

Im XVIII. Jh. wurden in der Umgebung Erzflöze gefunden, infolge dessen 1772 eine Eisenhütte, anschließend ein Schmiedewerk, ein Walzwerk und eine Gießerei entstanden. Seit dieser Zeit hat sich das vorwiegend von Hirten und Bauern bewohnte Dorf in eine nicht nur landwirtschaftliche, sondern auch industrielle Siedlung umgewandelt. Ende des XIX. Jh. verzeichnete sich ein Abstieg des Ustroner Hüttenwesens zugunsten einer neuen Hütte in Trinec (z. Zt. Tschechien); sein Ende ist das Jahr 1897, als der Hochofen ausgelöscht wurde. Bis heute funktioniert hier allerdings ein metallverarbeitendes Werk mit Rohstoffzufuhr von außen.

Das Hüttenwesen, ein ausgesprochen günstiges Klima und landschaftliche Vorteile gaben Anlaß zum Entstehen des Heilwesens. Die am Hochofen beschäftigten Schmelzer haben rasch entdeckt, daß das vom Sinter angewärmte Wasser Rheumaschmerzen mildert. Auf diese Weise fing man mit sogenannten Sinterbädern an. Diese Entdeckung der Hüttenarbeiter wurde dann mit ärztlichen Untersuchungen bestätigt, und auf Grund dieser verordnete der Erzherzog Albert mit seinem Bescheid den Bau eines Badehauses mit Gasthof, an dessen Wand ein Schild mit folgender Inschrift auf Latein angeordnet war:

„Erzherzog Albert erbaute dieses Gebäude, damit heiße Wasser die Kranken heilen mögen, 1804”.

In der zweiten Hälfte des XIX. Jh. entdeckte man auch vorort eisenhaltige Wasserquellen und Moorflözen, was der Ortschaft noch mehr Interesse als Kurort einbrachte. Es wurden hier Rheumaerkrankungen, also Gelenk- und Muskelleiden behandelt. Großen Erfolg hatten auch Milchkuren, für die Ziegen- und Schafmolke bei Erkrankungen der Atemwege gebraucht wurde.

1882 hat die Landesregierung in Opava (z. Zt. Tschechien) Ustroń zum staatlichen österreichischen Kurort erhoben. Seit 1901 wurde das hiesige Moorbad bekannt. Die derzeit moderne Ausstattung und das umfangreiche Heilangebot erwarben weiten und guten Ruf.

Vor dem II. Weltkrieg wurde die Ortschaft elektrifiziert, der Fluß Wisła geregelt, ein Schwimmbad mit benachbarten Tennisplätzen errichtet, auch der Kurpark und Spazierwege wurden renoviert und neue angelegt.

1967 erhielt Ustroń Rechte eines Kurortes, 1972 wurde der Stadt von der Bezirksbehörde in Bielsko-Biala der Kurortstatus zugestimmt.

Im Jaszowiec-Tal entstand in den sechziger Jahren ein Urlaubsgebiet mit zahlreichen architektonisch interessant gestalteten Erholungsobjekten.

In den siebziger Jahren baute man im Viertel Zawodzie ein komplexartig angelegtes Kur- und Hotelzentrum mit den markanten Pyramidenbauten, der Klinik für Rheumakrankheiten, dem Kurkrankenhaus und der Naturheilanstalt.

„Miejscowość ta należy, bez wątpienia, do najpowabniejszych w krainie naszej, słynie jako najdawniejsze miejsce na obszerną okolicę, w której dotąd między nowopowstałymi zakładami zdrojowymi zasługuje na pierwszeństwo (...)”
 („Gwiazdka Cieszyńska” 1880)

Sanatorium Uzdrowskawe (fot. St.Skwierawski)
 Kurkrankenhaus
 Sanatorium

Ustroń jest uzdrowiskiem typu podgórskiego (340–450 m n.p.m.), ma klimat umiarkowanie bodźcowy, stosunkowo ciepły, obfitujący w opady. Uzdrowisko położone jest w dzielnicy Zawodzie, na stoku Równicy.

W okresie powojennym w 1967 r. miasto uzyskało prawa uzdrowiska, ale tradycje lecznictwa uzdrowskiego sięgają tu XVIII wieku. Nadane prawa uzdrowskiego ustaliły pierwszeństwo funkcji leczniczych przed innymi dziedzinami działalności miasta. Obecnie Uzdrowisko oferuje 360 łóżek w Szpitalu Reumatologicznym, 808 miejsc w Sanatorium i Szpitalu Uzdrowskim, 510 miejsc w sanatoriach: Malwa, Róża, Elektron i 335 miejsc w ośrodkach leczniczo-rehabilitacyjnych.

Warto tu przyjechać na leczenie i rehabilitację chorób narządów ruchu, układu krążenia, dróg oddechowych i obwodowego układu nerwowego. Centralnym obiektem dla Uzdrowskiego jest Dom Zdrojowy wyposażony w różnego rodzaju nowoczesne urządzenia i aparaturę medyczną. Zakład wykonuje pełny zakres zabiegów fizjoterapeutycznych, w szczególności poleca kąpiele w basenach i wannach z leczniczą solanką jodobromową, zabiegi borowinowe z własnego złoża, zabiegi światło- i elektrolecniczne, lasero- i magnetoterapeutyczne, krioterapeutyczne, inhalacje, rehabilitację ruchową i masaże. Obiekt ten połączony jest zabudowanym przejściem z budynkiem Sanatorium i Szpitala Uzdrowskiego.

Wszystkie sanatoria dysponują wygodnymi pokojami jedno-, dwu- i trzyosobowymi z sanitariatami. Wyposażone są w gabinety lekarskie, pomieszczenia labolatoryjno-diagnostyczne oraz część rekreacyjno-wypoczynkową i rozrywkową. Wolny czas po zabiegach leczniczych można spędzić przy kawie, lekturze, grach towarzyskich, muzyce czy też obejrzeć film lub wieczorem potańczyć w wybranej (jednej z wielu) kawiarence. Organizuje się również dla kuracjuszy liczne wycieczki do najbardziej godnych uwagi okolicznych miejscowości.

Sanatoria przyjmują do leczenia, oprócz kuracjuszy skierowanych przez wojewódzkie komisje d/s. lecznictwa uzdrowskiego, również osoby za pełną odpłatnością – w systemie bezturnusowym (na różne okresy pobytu), oferując usługi po przystępnych cenach. W koszty pobytu wliczone są również zabiegi – zgodnie ze wskazaniami lekarskimi, a wysoko wykwalifikowany personel lekarski, pielęgniarski i terapeutyczny gwarantuje odpowiednią jakość usług leczniczych.

„Die Ortschaft gehört zu den am meisten entzückenden in unserem Lande, seit langer Zeit weit berühmt, und als unter neuentstandenen Heilanstalten an erster Stelle eingereiht, ...“
(zit. aus „Gwiazdka Cieszyńska“, 1880)

Ustroń ist klimatisch und landschaftlich vom umgebenden Gebirge geprägt (340 bis 450 m Meereshöhe). Das Klima ist mäßig antreibend, ziemlich warm, mit reichlichen Niederschlägen. Die Kuranlagen befinden sich im östlichen Viertel Zawodzie, am Fuß der Równica.

Der 1967 von der Stadt erworbene Kurortstatus brachte in den Vordergrund die heilungsbezogene Funktion des Ortes. Zur Zeit gibt es hier im Krankenhaus für Rheumabehandlung 360 Patientenplätze, im Kurkrankenhaus 808, in den Kurpheimen *Malwa, Róża und Elektron* 510 Plätze, in Heil- und Gesundheitsaufbauzentren 335 Betten.

Es gibt hier also ein umfangreiches Angebot von Heilung und Rehabilitation im Erkrankungsbereich des Bewegungs-, Blutkreis-, Atem- und Nervensystems. Zentralobjekt des Kurviertels ist die Naturheilstätte (*Dom Zdrojowy*) mit ihrer modernen Einrichtung und der mannigfaltigen medizinischen Ausstattung. Die Heilanstalt bietet ein umfassendes Angebot von physiotherapeutischen Behandlungsvorgängen an, besonders Jod- und Bromsolebäder, Moorumschläge aus eigenen Moorflözen, Licht-, Elektro-, Laser-, Kühl- und Magnettherapie, Inhalationen, Massagen und Bewegungsrehabilitation. Das Gebäude des Kurkrankenhauses ist mittels eines abgedeckten Verbindungsweges wettergeschützt erreichbar.

Alle Kurhäuser verfügen über bequeme Ein-, Zwei- und Dreibettzimmer mit Vollausstattung. Es gibt da ärztliche Sprechstunden, diagnostische Labors, Erholungs- und Unterhaltungsmöglichkeiten.

Man kann es sich nach den Behandlungen beim Kaffeetratsch, im Leseklub, bei Gesellschaftsspielen, im Kino, bei Tanzabenden in einem der Cafés gemütlich machen. Es werden auch für Gäste programmweise Ausflüge in die benachbarte Umgebung organisiert.

Die Aufenthaltsfrist ist vom Wunsch des Patienten, aber auch von Anweisungen des Hausarztes bzw. des Kurarztes abhängig. Kurpreise werden vom Ministerium für Gesundheitswesen festgelegt, schwanken also nur inflationsbedingt. Im Kurpreis sind auch verordnete Heilvorgänge einbezogen. Das medizinische Personal ist hochqualifiziert und gewährleistet ein dementsprechendes Niveau der Dienstleistungen.

Śląski Szpital Reumatologiczny (fot. A. Więclawek)
Schlesisches Krankenhaus für Rheumabehandlung
Silesian Rheumatic Hospital

Baseny solankowe (fot. A. Więclawek)
Solankbäder
Saline baths

Z typowych zabytków budownictwa góralskiego, zachowało się w Ustroniu niewiele.

W Nierodzimiu godny obejrzenia jest drewniany kościółek pw. św. Anny (z 1769 r.). Tu w prezbiterium znajduje się przemalowany obraz św. Anny Samotrzec z początku XVIII w. Drugi zabytkowy kościół rzymskokatolicki – to pw. św. Klemensa (z 1788 r.). Przed świątynią usytuowane są figury świętych: Józefa z Dzieciątkiem oraz Jana Nepomucena – dłuta Wacława Donaya (z XVIII w.). Z 1835 r. pochodzi kościół ewangelicko-augsburski pw. Apostoła Jakuba. Klasycystyczny korpus świątyni posiada trójnawowe wnętrze z pawlaczami – w nawach bocznych. W zamkniętym półkolistym prezbiterium znajduje się ołtarz według projektu wiedeńskiego architekta Ruprechta oraz obraz „Ostatnia wieczerza” pędzla J. Stetke’go.

Spacerując po mieście warto zatrzymać się przed rekonstrukcją drewnianej zabudowy z II poł. XVIII w. – przy ul. Ogrodowej, by następnie udać się turystycznym czerwonym szlakiem (od strony Zawodzia w kierunku Równicy), aby zobaczyć

Kościół katolicki pw. św. Klemensa (fot. P.Borowicz)
Katholische Klemenskirche
St Clement Catholic Church

oraz niektóre wyroby hutnicze i kuźnicze. Pomieszczenia na parterze służą wystawom czasowym oraz znajduje się tu Ustrońska Galeria Sztuki Współczesnej, w której prezentowane są prace atrystyczne ustrońskich twórców.

Przy ulicy 3-Maja mieści się oddział wymienionego wcześniej Muzeum – Zbiory Marii Skalickiej, gdzie przygotowano stałą wystawę ekslibrisów, medali, grafiki, druków bibliofilskich.

Na uwagę zasługuje także Miejska Biblioteka Publiczna, w Zakładzie Przyrodolecznym – kino „Zdrój”, a w parku Kuracyjnym – amfiteatr – miejsce wielu imprez artystycznych w sezonie letnim.

Kościół ewangelicko-augsburski Ap. Jakuba (fot. A.Więcławek)
Ewangelische-Augsburgische Apostel-Jakob-Kirche
Apostle Jacob Protestant Church

Kościółek pw. św. Anny w Nierodzimiu (fot. P.Borowicz)
Annakirche in Nierodzim
St Anna's Church in Nierodzim

kamienny ołtarz z XVII w., który służył prześladowanym luteranom jako miejsce kultu, zgromadzeń i odprawiania nabożeństw.

Spośród zabytków przyrody szczególną uwagę zwraca Dąb Sobieskiego. Według legendy – drzewo zasadzili mieszkańcy Ustronia na pamiątkę przejścia oddziałów króla Jana Sobieskiego pod Wiedeni.

Idąc dalej, należy wstąpić do Muzeum Hutnictwa i Kuźnictwa, które powstało w 1986 r. – staraniem inż. Jana Jarockiego. Obiekt ten mieści się w dawnym budynku dyrekcji huty. W ekspozycji na piętrze prezentowana jest historia ustrońskiego hutnictwa. Obejrzeć można modele różnych maszyn i urządzeń

Dąb Sobieskiego (fot. P.Borowicz)
Sobieski - Eiche
Sobieski's Oak Tree

zistische Bau ist innen dreischiffig, mit doppelten Logen in den Seitenschiffen. Im halbkreisigen Chor ist der Altar von Ruprecht, einem Wiener Architekten aufgestellt, und das "Heilige Abendmal" von J. Stetke.

In der Stadtmitte, in der Ogródowastr., wurde ein Teil der alten Dorfbauten aus der zweiten Hälfte des XVIII Jh. wiederhergestellt. Eine rot markierte Wanderstrecke führt vom Kurviertel Zawodzie in Richtung Berg Równica, wo unterwegs am Waldhang ein Steinaltar zu sehen ist. Es ist eine Gedenkstätte der örtlichen Lutheraner, die eben hier während der Verfolgung im XVII. Jh. heimliche Gottesdienste abhielten. Unter den Naturdenkmälern ist die sog. König-Jan-Sobieski-Eiche zu vermerken. Der Legende nach haben diesen Baum die Bewohner von Ustroń zum Andenken des Ritterzuges des polnischen Königs Jan gepflanzt, der gegen die Wien belagernden Türken zog. Es lohnt auch ein Besuch im von Ing. Jan Jarocki 1986 gegründeten

Museum für Hütten- und Schmiedewesen. Es haust im Gebäude der ehemaligen Hüttenverwaltung. Im ersten Stock wird die Geschichte des Ustroner Hüttenwesens vorgeführt. Man kann da zahlreiche Maschinen und Einrichtungen, auch manche Hütten- und Schmiedeprodukte besichtigen. Im Erdgeschoß werden Zeitexpositionen organisiert, hier befindet sich die Ustroner Galerie Moderner Kunst mit Werken örtlicher zeitgenössischer Künstler. Eine Abteilung dieses Museums, die Sammlungen von Maria Skalicka, befindet sich in der 3. Maisstraße. Es ist eine Dauerausstellung von Bücherzeichen, Medaillen, Graphiken und Bibliophilien.

Rekonstrukcja drewnianej zabudowy z II poł. XVIII w. (fot. P.Borowicz)
Wiedererrichtete Holzbauten aus der 2. Hälfte des XVIII. Jh.
Reconstructed wooden buildings from the second half of XVIII c.

Muzeum Hutnictwa i Kuznictwa (fot. St.Skwierawski)
Museum für Hütten- u. Schmiedewesen
Ironworks and Smithy Museum

Museum für Hütten- und Schmiedewesen. Es haust im Gebäude der ehemaligen Hüttenverwaltung. Im ersten Stock wird die Geschichte des Ustroner Hüttenwesens vorgeführt. Man kann da zahlreiche Maschinen und Einrichtungen, auch manche Hütten- und Schmiedeprodukte besichtigen. Im Erdgeschoß werden Zeitexpositionen organisiert, hier befindet sich die Ustroner Galerie Moderner Kunst mit Werken örtlicher zeitgenössischer Künstler. Eine Abteilung dieses Museums, die Sammlungen von Maria Skalicka, befindet sich in der 3. Maisstraße. Es ist eine Dauerausstellung von Bücherzeichen, Medaillen, Graphiken und Bibliophilien.

Im Kurviertel Zawodzie gibt es im Bereich der Badeanstalt (*Dom Zdrojowy*) ein Kino, in der Stadtmitte im Kurpark eine Freilichtbühne, wo eine Reihe von Sommerveranstaltungen durchgeführt wird.

Niezwykłe położenie Ustronia wśród malowniczych zboczy, różnica wzniesień pomiędzy centrum miasta a Czantorią Wielką i Równicą (ponad 500 m), oznakowane szlaki spacerowe i turystyczne oraz urządzenia sportowo-rekreacyjne — stwarzają doskonale warunki do uprawiania górskiej turystyki pieszej, narciarskiej, rowerowej oraz innych sportów letnich i zimowych.

Przyjeżdżający goście, którzy nie są zwolennikami długich wędrówek po górach, mogą skorzystać z oznakowanych szlaków spacerowych (o łącznej długości 28,5 km). I tak na przykład warto udać się do źródła Karola po dobrą wodę, bądź zwiedzić leśną ścieżkę na stoku Skalicy, poznać gatunki drzew rosnących w lasach Beskidu Śląskiego, zobaczyć „ptasi zegar” i posłuchać śpiewu ptaków.

Wyjątkową popularnością wśród turystów cieszy się kolej linowa — krzeselkowa na Czantorię oraz letnia zjeżdżalnia „Tor saneczkowy” usytuowany na polanie Stokłosica. Tu z polany Stokłosicy roztacza się piękna panorama Ustronia i Beskidu Śląskiego, natomiast ze szczytu Czantorii (dojście ok. 30 min.), przy dobrej widoczności, zobaczyć można Tatry i Małą Fatrę. Równie wspaniałym widokiem można się napawać z polany — powyżej schroniska na Równicy, gdzie dotrzemy pieszo lub samochodem. Na Równicy warto wstąpić do przytulnego schroniska lub pełnej uroku

Zbójnicka Chata (fot. H.Tomaszko)
Imbiß „Räuberhütte”
„Zbójnicka Chata” — a regional bar at the top of Równica

200-letniej chatki „Czarcie Kopyto”, bądź udać się do „Zbójnickiej Chaty”. Na zaawansowanych turystów czeka 10 szlaków turystycznych (o łącznej długości 60 km), a także w tym miejscu bierze swój początek Główny Turystyczny Szlak Zachodniobeskidzki im. Kazimierza Sosnowskiego.

Na turystycznych szlakach można podziwiać wspaniałe widoki i piękne lasy, a prawdziwy raj czeka amatorów zbierania grzybów, jagód, ostrężyn i malin. Miłośnicy turystyki rowerowej mają do dyspozycji 9,5 km oznakowanej trasy rowerowej oraz liczne ścieżki górskie. Zwolennicy rekreacji nad wodą mogą udać się na naturalne plaże nad rzeką Wisłą, otwarty basen (w centrum miasta), czy kryte baseny solankowe w Zakładzie Przyrodolecznictw lub kryty basen w DW „Mazowsze”. Można też wybrać się nad staw kajakowy, popływać łódką bądź rowerem wodnym, zaś wędkarze mają także swój raj, dla nich bowiem przygotowane są sta-

wy. Miłośnicy czynnego spędzania wolnego czasu znajdą w Ustroniu liczne korty tenisowe, boiska do gry w piłkę koszykową a także urozmaicone trasy do uprawiania najtańszej formy ruchu — biegania. Także turystom przybywającym do Ustronia w sezonie zimowym nie zabraknie atrakcji. Amatorzy „białego szaleństwa” mają do dyspozycji 7 wyciągów narciarskich, kolej linową — krzeselkową oraz dobrze utrzymane trasy narciarskie (zjazdowe) o różnym stopniu trudności. Prawdziwy raj mają narciarze na Czantorii Wielkiej, gdzie przygotowane są trasy o długości 1900 m i 2500 m, natomiast w rejonie doliny Poniwca — stok narciarski sztucznie ośnieżony oraz oświetlony na całej długości. Przy trasach zjazdowych czynne są bufety a w mieście serwis i wypożyczalnia sprzętu narciarskiego. Miłośnicy narciarskiej turystyki pieszej mają doskonale warunki — zwłaszcza w rejonie Czantorii Małej i Równicy. Gdyby jednak pogoda nie sprzyjała uprawianiu wymienionych sportów, zapraszamy do korzystania z basenów kąpielowych, siłowni, gabinetów odnowy biologicznej, saun, solariów i sal bilardowych.

Czarcie Kopyto (fot. P.Borowicz)
Imbiß „Zum Teufelshuf”
„Czarcie Kopyto” a regional bar at the top of Równica

Basen kąpielowy (fot. W.Suchta)
Freibad
Swimming pool

Basen kąpielowy (fot. W.Suchta)
Freibad
Swimming pool

Trudno w Ustroniu się nudzić!

Tor saneczkowy (fot. W. Suchta)
Sommerrodelbahn
Summer toboggan-run

merrodelbahn auf der Stoklosica-Alm. Von hier oben ist das ganze Panorama von Ustroń und dem weit sich ausdehnenden Gebirge zu bewundern. Vom Gipfel, der in ca. 30 Minuten zu Fuß erreichbar ist, kann man bei guter Sicht im Osten die Hohe Tatra, und im Süden die Kleine Fatra (Slowakei) sehen. Einen wunderbaren Blick hat man auch von der gegenüberliegenden Równica. Man erreicht die Bergbaude gleich unterhalb des Gipfels entweder zu Fuß, oder auch mit dem Auto. Hier lohnt der Besuch in ihrem gemütlichen Restaurant, in der "Räuberhütte" (ein Imbiß), im Wirtshaus "Zum Teufelshuf" (in einer 200-jährigen Bauernhütte eingerichtet).

Erprobten Bergwanderern stehen 10 Wanderwege mit einer Gesamtlänge von 60 km zur Verfügung. Hier beginnt die Hauptstrecke der Westbeskiden, des Sosnowski-Wanderweges. Unterwegs bewundert man nicht nur Schöne Berge und Wälder, es ist hier auch ein richtiges Paradies für Pilz-, Blaubeer-, Brombeer- und Himbeersammler.

Für Mountain-Biker sind 9,5 km markierte Radwege eingerichtet, auch andere nicht markierte Gebirgsstege.

Wasserfreunde können die natürlichen Wiesenstrände an der Wisła benutzen, das Freibad besuchen, auch Solen-Hallenbäder in der Naturheilstation, das Hallenbad in der Großpension "Mazowsze". Es gibt einen Weiher mit Paddelbooten und Wasserfahrrädern, auch einen Fischteich für Angler. Man kann an einigen Stellen Tennis und Basketball spielen, es gibt zahlreiche Strecken für Jogging.

Wyciąg orczykowy na Czantorii (fot. A. Więclawek)
Schleplift auf der Czantoria
Czantoria ski-lift

Ustrons ganz besondere Lage inmitten von maleischen Waldhängen (die Höhenunterschiede zwischen dem Stadtzentrum und den Gipfeln der Czantoria und Równica schwanken um die 500 m), markierte Spazier- und Wanderwege, auch die Einrichtungen für Sport und Erholung sind vorteilhafte Gründe für Bergwanderungen, Ski- und Radsport, auch anderer Arten von sportlichen Winter- und Sommeraktivitäten. Gäste, die keine ausgesprochenen Bergwanderer sind, können viel Vergnügen an Spaziergängen auf den zahlreichen markierten Spazierstegen genießen, deren Gesamtlänge 28,5 km ausmacht. Es lohnt also ein Trip zur begehrten Karlquelle, zur naturreich ausgestatteten Skalice. Der hautnahe Kontakt mit den so mannigfaltigen Waldarten der Schlesischen Beskiden, dem so naturbelassenen Vogelgesang, der hier noch klingt, macht dem Stadtbewohner wahre Freude.

Unter den Touristen ist der Sessellift zur Großen Czantoria sehr beliebt, auch die neu angelegte Som-

Wyjazd kolejką linową na Czantorię (fot. W. Suchta)
Zur Czantoria mit dem Sessellift
Czantoria chair-lift

Auch in der Wintersaison bietet Ustroń seinen Gästen entsprechende Unterhaltung. Skihasen stehen 7 Schleplifte und ein Sessellift zur Verfügung, gut präparierte Skipisten für Anfänger und Spitzenfahrer. Ein wahres Skiparadies ist die Große Czantoria mit seinen zwei Abfahrtsstrecken (1.900 und 2.500 m lang). Im Poniwiec-Tal wird eine Slalom-Piste künstlich beschneit und beleuchtet. Am Skigelände gibt es Imbisse, im Stadtzentrum einen Skiservice und Skiausleih. Skiwandern ist die Gegend der Równica und Kleinen Czantoria zu empfehlen. Sollte jedoch das Winterwetter sich unfreundlich benehmen, also könnte man mit den Skis nicht raus, dann besuchen Sie, bitte, die eben genannten Hallenbäder, Fitnessräume, Saunas, Solarbäder oder Billardpools.

Langeweile haben Sie in Ustroń bestimmt nicht!

Ważniejsze imprezy sportowe:

Górski Bieg Przelajowy
 Marszbieg dookoła Doliny Wisły
 Bieg Romantyczny
 Turniej Koszykówki na Asfalcie „Beton”
 Bieg Legionów

maj
 czerwiec
 sierpień
 sierpień
 listopad

Sportliche Hauptveranstaltungen

Gebirgsgeändelauf
 Marschlauf im Weichseltal
 Romantischer Lauf
 Basketball - Turnier
 Legionistenlauf (Legionen – polnische nationale
 Militäreinheiten während des i Weltkrieges)

Mai
 Juni
 August
 August
 November

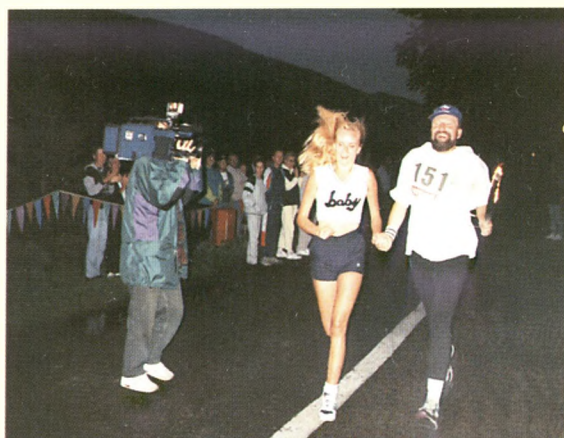
Bieg Przedszkolaków (fot. G.Winiarska)
 Wettlauf für Kleinkinder
 Children's Run

Marszbieg i Wyścig Rowerów Górskich na Równię (fot. W. Suchta)
 Marschlauf und Mountainbike-Rennen auf der Równica
 Cross-country race and mountain bike race to the top of Równica

Narciarski Bieg Doliną Wisły (fot. G.Winiarska)
 Ski-Rundlauf entlang des Wisła-Tals
 Ski Run along the Vistula Valley

Bieg Romantyczny (fot. G.Winiarska)
 Romantischer Lauf
 Romantic Run

Górski Bieg Przelajowy (fot. G.Winiarska)
 Gebirgs-Geländelauf
 Cross-country Mountain Run

Ważniejsze imprezy kulturalne

Amfiteatr:

Dzieci Dzieciom – Dzieci Rodzicom	czerwiec
Inauguracja Sezonu Artystycznego	czerwiec
Festiwal Twórczości Religijnej GAUDE FEST	lipiec
Wybory Miss Wakacji	sierpień
Dożynki	sierpień
Góra Równica:	
Festiwal Muzyki i Przyrody „Tam gdzie biją źródła”	sierpień

Kulturelle Hauptveranstaltungen

Freilichttheater

Kinder spielen für Kinder – Kinder spielen für Eltern	Juni
Eröffnung der künstlerischen Saison	Juni
Festival religiösen Schaffens GAUDE FEST	Juli
Wahl der Ferienkönigin	August
Erntedankfest	August
Berg Równica:	
Festival für Musik und Natur „Wo die Bronnen entspringen”	August

Wybory Miss Wakacji (fot. P.Halama)
Wahl einer Ferienkönigin
Summer Beauty Contest

Korowód dożynkowy (fot. B.Jońca)
Erntedankfest-Umzug
Harvest parade

Dożynki (fot. B.Jońca)
Erntedankfest
Harvest

Estrada Ludowa „Czantoria” (fot. Z.Poraniewski)
Volksgruppe „Czantoria”
Folk Group „Czantoria”

Welcome to Ustroń - the only health resort town in the Podbeskidzie region. Ustroń owes its charm to the surrounding mountain ridges: Lipowski Groń (743 m - 2383 ft.) Równica (884 m - 2943 ft.), Wielka Czantoria (995 m - 3316 ft.) and Mała Czantoria (866 m - 2880 ft.), covered with beech and spruce trees.

Tourists are provided here with excellent conditions for healing, rehabilitation and have the chance to unwind and relax. A good public transport service makes Ustroń an ideal base for travelling around. Local pensions, sanatoriums and hotels offer 6000 beds. The town is also noted for a string of bars and restaurants, sports centres and interesting cultural events. Visitors will have opportunity to make use of sports facilities, go on picturesque hikes and enjoy free time activities.

'Despite the fact that the town was given a name "Ustroń", Latin church records mention it differently: "Ustron" or "Ustrin".

The name probably comes from the colloquial expression, describing an isolated and faraway corner called "ustronie"...

(The 1932 Chronicle of Silesian Cieszyn and the districts of Biała and Żywiec).

Though it was mentioned for the first time in 1305, Ustroń received town rights on 28, December 1956. The name appears in the first inventory of Silesian settlements from 1335, and then, around the year 1480, in Jan Długosz Chronicle. "Ustroń" was put on the map of Poland dating from 1558, made by Waclaw Grodecki for the Polish king, Sigismund II Augustus. From the second half of the 16th century it was a manor estate, and a hundred years later it belonged to Royal-Imperial, owned by the Habsburgs.

Till the discovery of iron ore in the 18th century, Ustroń was mainly a pastoral and agricultural settlement. It resulted in founding the steelworks in 1772, and later in constructing the ironworks, foundry and rolling mill. The end of 19th century, when the new steelworks in Trzyniec was constructed, saw the regress of the steelworks, and finally in 1897 the great furnace was put out.

Today the factory specialises only in manufacturing steel elements. Metallurgy, ideal climate conditions and picturesque countryside were key factors for the development of Ustroń as a health resort town. *Szmelcerze*, people working at the great furnace, discovered that water, heated up by slag, revealed soothing properties, especially in the treatment of rheumatic pains. This resulted in introducing slag baths. When the medical research confirmed that discovery, archduke Albert built a guest house with baths. The plaque on the building said in Latin:

"Archduke Albert constructed the baths, so that people could heal their illnesses. 1804."

In the second half of 19th century a spring rich in ferruginous water and a therapeutic mud ore were discovered. This enlarged the range of medical service. Whey baths from goat and sheep milk became very popular since they turned out to be successful in the treatment of respiratory track diseases.

In 1882 Ustroń was recognised as an Austrian health resort by the National Government in Opawa. Due to its modern medical equipment and a wide range of various treatments, the town made a name for itself.

In the mid-war period Ustroń was electrified, Vistula river was regulated, a swimming pool and tennis courts were built, the parks and footpaths were cleaned up.

In 1967 Ustroń was given health resort rights, and in 1972 WRN in Katowice gave the town the status of a health resort. The tourist district developed in the Jaszowiec valley in the 1960s and later in Ustroń-Zawodzie new sanatoriums and hotels were built. All the sixteen sanatoriums are distinguished by the pyramid-like shape. At that time Silesian Rheumatic Hospital, Health Resort Hospital and Physiotherapeutic Centre were also founded.

*This town is, without doubt, the most beautiful one and the best spa in our region...
„Gwiazdka Cieszyńska" 1880'*

Ustroń is a spa town of piedmont character /1020 - 1350 ft above sea level/; the climate is relatively warm, though there are also periods of rainy weather. The spa lies in Zawodzie district, on the slope of Równica ridge. The town was given the spa rights in the post-war period in 1967, though traditions of spa treatment date back to 18th century. Due to this new rights, the development of health resort infrastructure became the main subject of the town council' debates and issues. Nowadays visitors can find accommodation in Silesian Rheumatic Hospital (360 beds), health resort sanatoriums like Malwa, Róża, Elektron (600 beds altogether) and in the rehabilitation centres (335 beds).

Every year visitors come here not only for vacation, but also for rehabilitation and treatment of diseases of movement, circulatory, respiratory, nervous and digestive systems. The most important part of the resort is the Healing Sanatorium equipped with modern medical devices. It specialises in physiotherapeutic treatment such as saline baths, mud baths, laser-, light- and electric-therapy, cryotherapy, inhalations and massages. The building is connected with the Sanatorium and Health Resort Hospital.

Each sanatorium offers comfortable single, double or triple rooms with attached bath. There are also medical and therapeutic rooms as well as a small café.

Patients may spend their free time drinking coffee, reading books or chatting in the café. In the evenings they can go to the nearby cinema or go dancing. There are also organised tours to the most popular and attractive places in the region.

The rehabilitation in the sanatoriums is usually prescribed by doctors and in such cases it is free of charge, but in fact everyone is welcomed here, on condition that he pays for the sojourn and treatment.

There are only a few examples of the town's old traditional buildings. Built in 1769, the wooden St Anna's Church in Ustroń Nierodzim is worth seeing. The highlight of the chancel is a repainted picture of St Anna Samotrzeć, dating back to the beginning of 18th century. The second historical building is the Roman Catholic Church of St Clement from 1788. In front of it you can see two statues by XVIII century sculptor Waclaw Donay: one of them represents St Joseph with the Child, the other Jan Nepomucen. The Protestant church dedicated to Apostle Jacob was constructed in 1835. The church, built in classical style, has a large nave with adjoining aisles. The altar, designed by Austrian architect, Repreut, stands in the semicircular chancel. There you can also see *Last supper*, painted by J. Stetke.

When walking through the town, it is worth stopping by the reconstructed wooden building from the second half of the 18th century on Ogrodowa St. When you take the red trail from Zawodzie to Równica, you get to the 18th century stone altar, which was used by the persecuted Lutherans as a place of religious worship.

An interesting tourist attraction is Sobieski's Oak Tree from 1683. The legend has it that the tree was planted by the local people to commemorate King Sobieski's victory at Vienna. Ironworks and Smithy Museum, founded in 1986 by engineer Jan Jarocki, lies at the other end of the town. The museum is housed in the former headquarters of the ironworks. The exhibition on the upper floor presents the history of the ironworks in Ustroń. There you can see miniature models of various machines as well as some iron objects. The rooms on the ground floor are used for temporary exhibitions; they also house Ustroń Modern Art Gallery where the works of local artists are presented.

Maria Skalicka Collection, the branch of the museum, is situated on the 3rd Maja St; permanent exhibition focuses on ex-libris, graphic designs, medals and bibliophile prints. There is also Jan Wantula Town Library, cinema *Zdrój* housed in Physiotherapeutic Centre and Amphitheatre (open during summer months) in Kuracyjny Park.

Unusual setting amidst the picturesque slopes of Czantoria and Równica ridges, signposted walks and mountain hikes, and sports facilities provide excellent conditions for climbing, skiing, cycling and other summer and winter sports. Visitors, who are not keen on strenuous hikes in the mountains, can choose one of the signposted walk trails (total length 28,5 miles). It is worth taking the one leading to Charles' Spring (Źródło Karola), or admire the route along the Skalica slope, noted for variety of trees and bird species.

Especially popular is the chair lift to the top of Czantoria and Summer Toboggan-Run on the Stokłosica clearing. The nearby clearing Stokłosica commands fine panoramic views over Ustroń and the Beskid Śląski region, whereas from the top of Czantoria, on a sunny day, one can admire the Tatras and Mała Fatra. Tourists can reach Równica by foot or by car. Apart from a wonderful view, they can also enjoy a homely atmosphere of the hostel or the rustic charm of the 200 years-old "Czarcie Kopyto" hut. If this is crowded, it is worth going a few hundred metres further the top to the similar, yet bigger "Zbójnicka chata". Advanced hikers may choose one of the ten mountain trails of total length 37 miles. Równica is also the starting point of the Kazimierz Sosnowski West Beskidian Tourist Trail.

The mountain trails lead through splendid, wooded hills and countryside. In summer the area abounds in wild mushroom, blackberries and raspberries, making it an ideal place for the amateurs of mushroom and fruit picking. The mountain bike owners have access to a signposted 5,3 miles long cycling route and numerous mountain paths. Natural beaches along the river, an outdoor swimming pool in the centre of the town and the indoor saline pools in Physiotherapeutic Centre as well as an indoor swimming pool in hotel Mazowsze provide excellent conditions for water sports fans. At the artificial pond tourists can rent either a canoe or a water bicycle, whereas the ponds on the outskirts of the town wait for the fishermen.

Sport lovers will have a chance to keep fit at the tennis courts and basketball ground, they might also go jogging.

There are a lot of attractions waiting for the tourists visiting Ustroń in winter. The amateurs of skiing have at their disposal seven ski-lifts, a chair lift and numerous, well-kept alpine ski slopes. With its 1,2 and 1,5 miles slopes, Czantoria Wielka offers especially good conditions for skiers. A true attraction is the artificially lit and snow-covered slope in the vicinity of the Poniwiec valley.

Near the slopes there are numerous snack bars, while rentals and sports equipment services are located in the centre of the town. In the case of bad weather, you can use indoor swimming pools, fitness clubs, health centres, sauna, solarium or play billiards.

MAIN SPORTS EVENTS

Crosscountry Race	May
Run around Vistula Valley	June
Romantic Run	August
Basketball Tournament „Beton”	August
Legion's Run	November

MAIN CULTURAL EVENTS

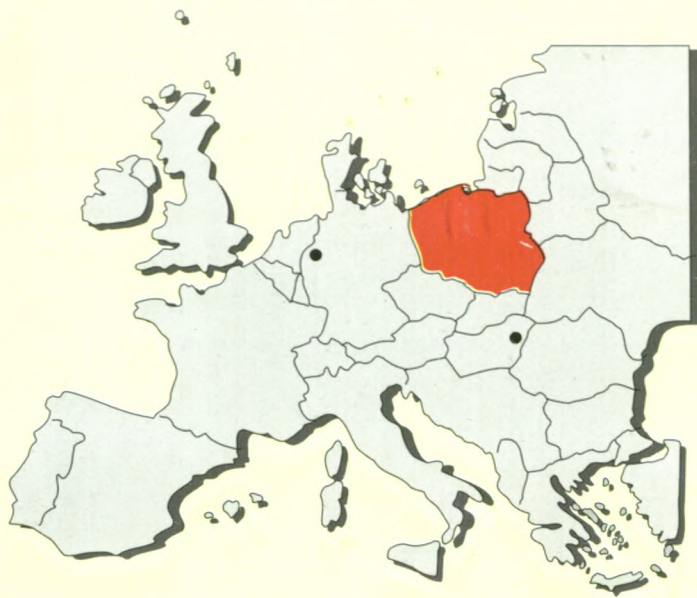
Amphitheatre	
Children for Children – Children for Parents	June
Cultural Season Opening	June
Religious Festival GAUDE FEST	July
Summer Beauty Contest	August
Harvest Festival	August
Mountain Równica	
Music and Nature Festival „Where the Sources Rise”	August

Wydano staraniem Urzędu Miejskiego w Ustroniu z okazji 40-lecia nadania praw miejskich.

Opracowanie tekstu: Grażyna Winiarska
 Korekta: Elżbieta Głowinkowska
 Tłum. j. niemiecki: Robert Spiess
 Tłum. j. angielski: Anna Binek
 Opracowanie graficzne: Scangraph – Górkki Wielkie
 Druk: Drukarnia Akcydensowa Jerzy Małysz – Górkki Wielkie
 Wyd. II poprawione - listopad 1998 rok
 Internet: <http://www.ustron.polbox.com>
 e-mail: ustron@polbox.com.pl

Prawa autorskie zastrzeżone.

ISBN 83-907215-1-1

Miasta partnerskie

Die Partnerstädte Partnership towns

Neukirchen Vluyn

Hajdūnānās

**XI. Viertel
von Budapest**

